

Com fer per viure de l'ofici de pensar objectes

quaderndelesidees.press/com-fer-per-viure-de-lofici-de-pensar-objectes/

October 5, 2015

Imatge: Part de l'equip de l'estudi Gravina treballant en la cadira Torii. Foto: Felipe de Leonardo.

Durant els darrers mesos m'he trobat setmanalment amb vuit estudis de disseny de Barcelona. El que els uneix no és la seva forma de treballar ni una sèrie de posicionaments polítics. El projecte pel qual ens trobem no té a veure amb la construcció d'un manifest o el consens sobre algunes idees. Tot i això, hi ha punts de contacte interessants entre alguns d'ells i també desitjos, anhels i lluites compartides. Potser per això, de vegades em sembla que la trobada és una fi en si mateixa. Els dos trets principals que comparteixen són dues coses ben poc especials i, de fet, poc atractives en si mateixes, per a mi: són *joves* i volen *fer coses*.

Un altre del trets que comparteixen, que per a ells és poc especial i atractiu, és que són dissenyadors de productes. D'objectes, de coses. Coses que potser algú voldrà produir i vendre, i fabricarà a algun lloc, d'alguna manera, amb unes tècniques, unes eines i uns materials. L'empresa que s'encarregui de la seva fabricació cobrarà uns diners, d'una productora o dels propis dissenyadors, que li serviran per pagar els materials i els seus treballadors. L'empresa fabricant és a un lloc on hi ha una legislació que regula com haurien de treballar els seus treballadors, quants diners han de rebre a canvi de la seva feina i també com han de ser els processos productius. Lleis que limiten, per exemple, quins materials es poden emprar o quins tractaments poden rebre. La majoria dels seus objectes també es vendran, si algú els vol comprar, en algun lloc a canvi de diners, que serviran per pagar el lloc de venda, les seves despeses i el seus treballadors, la productora i els seus, i també els dissenyadors. Al lloc de venda, també hi ha una legislació que regularà alguns aspectes d'aquests objectes perquè, per exemple, no siguin perillosos per a qui els compra.

Als vuit estudis de disseny de Barcelona se'ls ha fet evident, amb la seva curta experiència professional, la complexitat dels processos en els quals participen. De mica en mica la simple cadena que unia amb tres baules el dissenyador, la fàbrica (amb la seva xemeneia i el seu sostre triangular) i la botiga, s'ha omplert de persones, de processos o de lleis. I les baules ara són xifres. I el fons de l'esquema ja no és el blanc brillant de la pissarra de plàstic; ara és un lloc on viuen persones i animals i plantes. I també les seves coses.

D'una manera similar al que ha passat en altres sectors, com el discogràfic, l'editorial o el de l'arquitectura, el disseny industrial s'ha vist afectat per la transformació dels processos econòmics els darrers anys. L'afectació arriba als dissenyadors d'una manera molt particular, atès que sovint es troben a les parts inicials d'aquestes complexes xarxes de processos i persones que hem descrit abans. Els dissenyadors de producte, tal com han fet els editors, els escriptors, els músics o el arquitectes, també han hagut de replantejar la seva tasca. Aquest repensar-se afecta especialment els nous dissenyadors que comencen la seva pràctica professional i que han de pensar formes de fer possible la viabilitat de la seva professió.

Els vuit joves estudis de disseny de Barcelona amb els quals em reuneixo cada setmana estan d'acord en què la situació per a ells és complicada. Tampoc és que pensin que ha sigut millor en altres moments, intueixen que segurament sempre ho hagi estat, de complicada. Alguns d'ells es resignen al discurs que tant hem sentit aquests anys: cal «adaptar-se als nous temps». D'altres han escollit un camí menys caminat, una espècie de mirada enrere gens nostàlgica. Alguns, entre aquests, denuncien com els canvis que se suposa que tots plegats hem de fer per adaptar-nos al futur, ens condemnen a la precarietat. Com es destil·la d'aquests posicionaments, en el que no estan d'acord és en la diagnosi de la situació i en què vol dir sortir-se'n.

Com a tants altres, als vuit estudis de disseny els afecta directament que hagi minvat el teixit industrial local, que en un procés continuat des dels anys seixanta havia anat creixent al caliu de l'augment del consum i la millora en les condicions de vida. Poc a poc, les indústries que abans produïen els objectes han tancat o s'han traslladat a països amb condicions més propícies per a elles (i sovint menys propícies per a la vida digna de la respectiva classe treballadora). En aquest procés també les productores han anat desapareixent, han reduït la seva activitat o han empitjorat les relacions econòmiques amb els dissenyadors. Les productores són empreses que es dediquen a comprar dissenys d'objectes, produir-los i distribuir-los. Per entendre la dificultat de la viabilitat de la seva feina, val a dir que la majoria de dissenyadors de producte viuen dels *royalties*: els seus ingressos provenen de les unitats venudes de les peces dissenyades per ells.

Imatge d'una de les trobades. Foto: Felipe de Leonardo.

Els vuit estudis joves de disseny de producte de Barcelona es troben en una tessitura difícil: oferir els seus objectes a productores que els ajudin a fer-los realitat o bé gestionar-ne ells mateixos la producció, una tasca per a la qual ningú els ha entrenat. La primera opció els redueix el marge de guany però amplifica la seva visibilitat, assegura una fabricació de qualitat i una distribució molt més eficaç. La segona opció els atorga més marge de benefici alhora que complica el procés pel que fa la gestió. Per a alguns, però, hi ha un problema afegit: gestionar internament la producció dels seus objectes els enfronta directament amb un dels causants de la seva situació d'instabilitat professional, que és alhora un problema ètic: la fabricació a països en vies de desenvolupament on les condicions dels seus treballadors són absolutament precàries.

Hi ha temes clau que exemplifiquen molt bé el desacord entre alguns dels vuit estudis de disseny de Barcelona. No es tracta d'un desacord en termes de disseny, es tracta d'un desacord ideològic, en un camp com el disseny en què se'ns repeteix insistentment que els casos d'èxit són companyies com Ikea o Zara, dues de les grans empreses que millor exemplifiquen les problemàtiques que mencionàvem anteriorment. Com s'ho fan per vendre els seus productes a tan baix preu? Ikea, la producció a la Xina, on comprem la roba, quant podem gastar en els objectes que consumim... sovint hi ha discussions llargues i profundes al grup i moltes contradiccions. «Sabeu que al local de Vinçon hi posaran ara una botiga del grup Inditex?» diu algú amb un mig somriure quan després de la reunió obrim unes birres.

El cas Vinçon és una bona sonda per entendre el grup. Al contrari del que podria semblar, envers la crítica fàcil als preus cars o la mítica culpa d'una població ignorant que prefereix comprar barat i dolent, la majoria dels dissenyadors del grup pensa que Vinçon representava una forma de vendre disseny d'una altra època. Mencionen marques per a ells molt interessants que mai han figurat a la botiga, marques joves, marques locals, marques europees molt modernes, marques que han vist a no sé quina fira o a no sé quina *concept store*. Alguns d'ells posen d'exemple **Altres Coses (AOO)**, una petita botiga al carrer Sèneca de Barcelona que ven mobiliari produït a Catalunya o

l'Estat espanyol. Alguns dels seus dissenys són propis, d'altres són de dissenyadors reputats com **Miguel Milá**. També venen algunes peces de productores convencionals com **Marset**.

Davant la impossibilitat de produir massivament, d'arribar fàcilment a les productores i la negativa política de treballar amb fabricants internacionals, alguns dissenyadors, entre els quals es troben alguns dels vuit estudis de disseny de Barcelona i també els promotors d'AOO, han decidit fabricar aquí. Desgraciadament, la majoria del grup no ens podem permetre comprar els seus objectes.

Avui prenc una orxata amb un dels vuit estudis de disseny de producte. M'expliquen un viatge al País Basc a visitar el primer fabricant de taules d'*skate* que va haver-hi a la península. L'empresa funciona amb èxit desigual des de finals dels anys setanta. Treballaran amb ells per fer uns eixos per a la seva pròpia col·lecció de patins. El seu dia a dia també inclou visites a tallers de fusteria o xerrades inacabables amb fabricants de peces metàl·liques. Gestionar la producció i fer-ho a nivell local porta alguns dels vuit estudis de disseny a un coneixement molt complet dels objectes, de com es fan i de com podrien fer-se.

Recordo una xerrada del dissenyador Lluís Porqueras. D'ell em va impressionar la seva clarividència a l'hora de descriure la realitat política del nostre país, que contrasta amb l'habitual en una generació de dissenyadors que van viure un gran èxit, també econòmic, durant els anys vuitanta i que en molts casos van perdre els compromisos i la mossegada de la qual havien fet gala a finals del seixanta. Recordo com el senyor Porqueras va explicar el seu dia a dia al Poblenou quan feia llums pel seu compte, visitant els tallers de la zona, xerrant sobre peces estàndard que pogués emprar, buscant solucions a problemes inèdits. Les fàbriques ja no són al Poblenou, però alguns dels vuit estudis de disseny amb els quals treballo em recorden aquestes mateixes actituds. Sense grans eslògans ni pretensions i amb certa inseguretats (ells no han complert els 85), crec que creuen que fan el correcte.

Una dels companys em parla d'una cooperativa que fa bicicletes o de la quantitat d'artesans que subsisteixen arreu del territori. La majoria han hagut de tancar. Em parlen de projectes en què dissenyadors s'associen amb petites empreses fabricants i les ajuden a fer possible la viabilitat del seu negoci de nou. Lluny de les grans vendes: «amb pocs objectes ben fets i tenint molt clar qui els pot comprar». La seva passió pels materials, que de vegades resulta quasi embafadora, els fa connectar molt intensament amb els artesans que han après, en el contacte directe amb porositats i estelles, l'habilitat de les seves mans, les especificitats d'un o altre material, les possibilitats d'un objecte. Em parlen d'un senyor que fa cadires amb vímet a Castelló i ho fa molt bé perquè ho fa «amb *molt de carinyo*». La majoria dels meus companys dissenyadors de producte es refereixen als objectes amb un llenguatge molt suggeridor, quasi poètic però gens pretensions. Amb els artesans, habitualment molt pragmàtics i poc donats a l'experimentació fan duets estrambòtics, potser per això junts fan tan bona música.

Els vuit estudis de disseny de Barcelona volen viure del que fan. Volen fer de la seva feina quelcom digne en més sentits que l'estrictament econòmic. Quan miren al seu voltant sovint no els agrada el que veuen. I no us enganyaré: a alguns els he sentit dir el malèfic «és el que hi ha». Però quan ens ajuntem al pati del seu estudi i obrim unes ampolles i xerrem sobre tot plegat, de vegades, entre les discussions acalorades i els somriures entreveig que no es volen convèncer els uns als altres, que no tenen necessitat de negar-se: que no ha acabat de funcionar amb nosaltres l'efecte dels discursos que hem sentit a l'escola, a la universitat, a la tele i a les xerrades TED compartides a Facebook. Que volen viure de la seva feina i fotre a la resta el menys possible.

Oriol Ocaña

Si t'ha agradat aquest article i vols rebre informació dels pròxims que publiquem, envia'ns el teu nom i el teu correu electrònic.

He llegit i acceptat les condicions establertes en l'[avís legal i política de privacitat](#).

Oriol Ocaña

Oriol Ocaña (Montcada i Reixac, 1987). Investigador, crític i comissari. Membre del col·lectiu artístic Viuda De. Treballa com a docent a diversos programes en l'àmbit del disseny i l'art. A 'Quadern' condueix la secció "On és el meu cos?, i el disseny del fer" sobre disseny cos i performativitat.

